

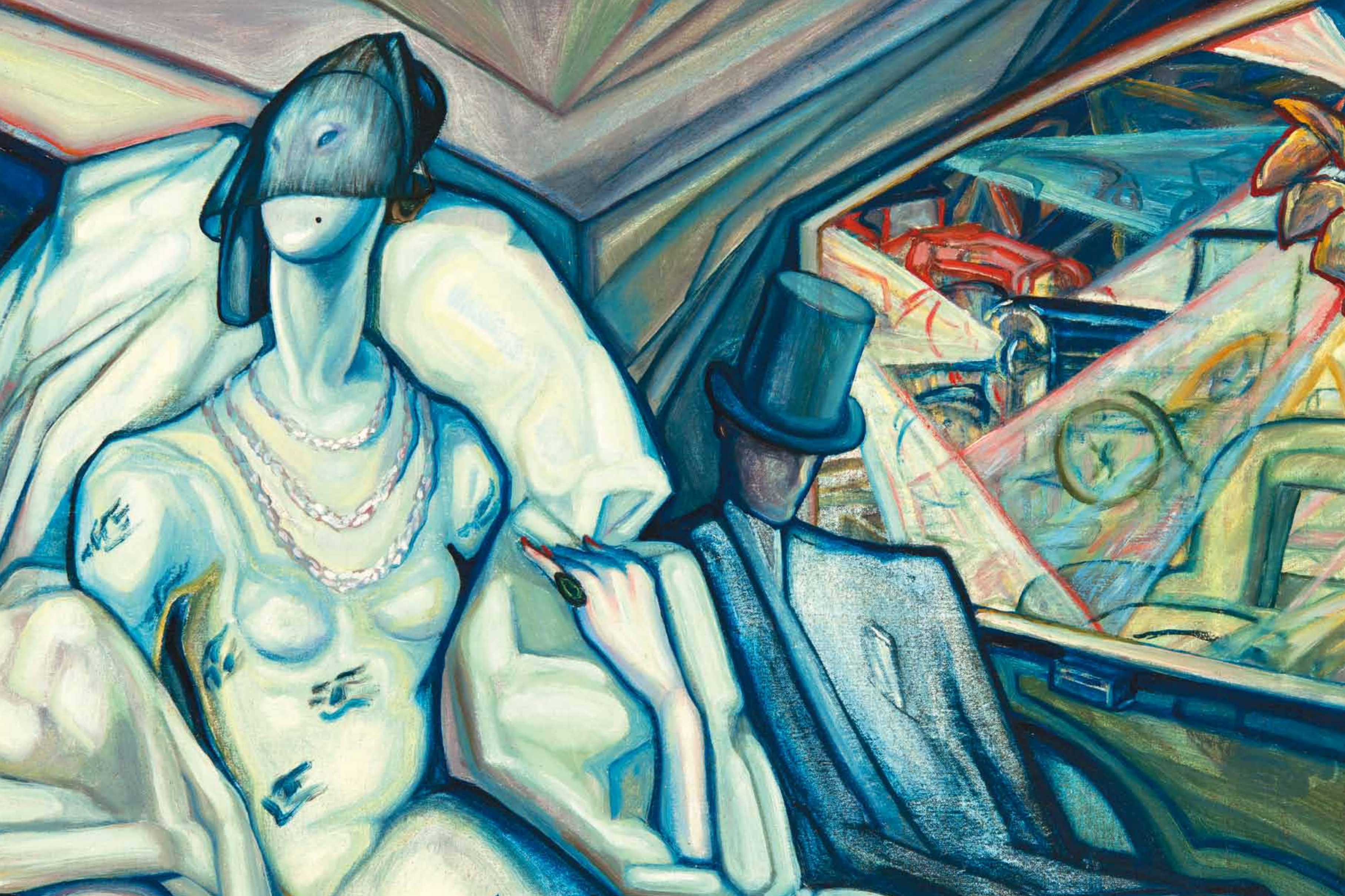
„A kiváló magyar festőművész kiállításának megnyitása a berlini társadalmi életnek kivételes eseménye volt, amelyen a magyar követség urain kívül sok külföldi diplomata, a német arisztokrácia számos reprezentánsa és a művészi élet kitűnőségei jelentek meg.” A tárlat pedig jelentős sikert hozott, mivel szokatlanul pozitív kritikákat kapott még a külföldi művészekről általában idegenkedő berlini sajtótól is.⁶

BATTHYÁNY GYULA (1887-1959)

Autóban | In the Car

BATTHYÁNY GYULA (1887-1959)

Autóban, 1930 körül | *In the Car, around 1930*

Olaj, vászon | Oil on canvas, 56,5x70,5 cm
Jelezve balra lent | Signed bottom left: Batthyány

Kezdő ár | Starting price: 15 000 000 Ft / 45 455 EUR
Becsérték: 25 000 000 – 35 000 000 Ft
Estimated value: 75 758 – 106 061 EUR

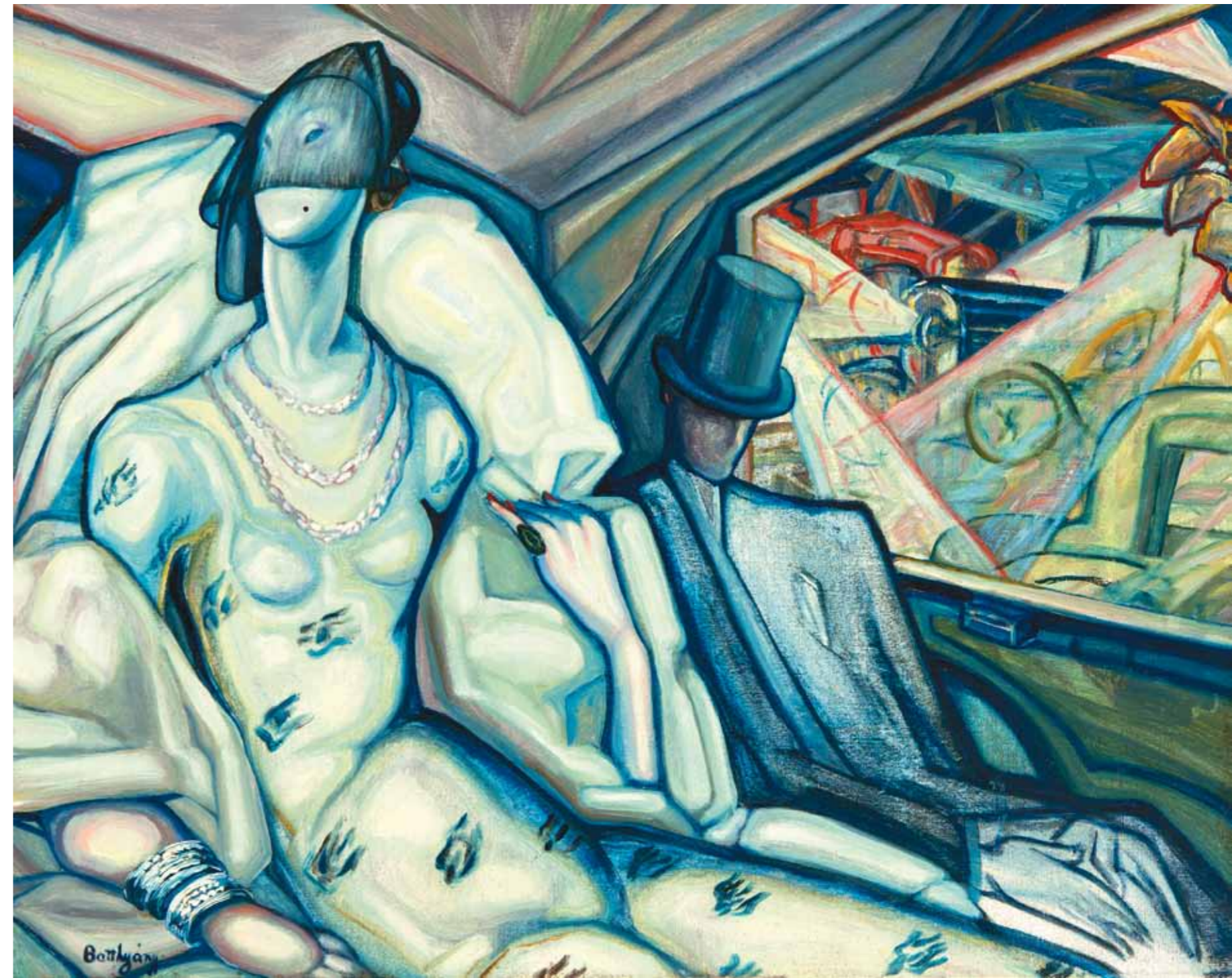
PROVENIENCIA | PROVENANCE:
| egykor Csernvei Jenő (Tel Aviv) gyűjteményében

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED:
| Gurlitt Szalon, Berlin, 1931. március

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA | EXHIBITED AND REPRODUCED:
| A magyar festészet rejtőzködő csodái. Válogatás magyar magángyűjteményekből II. Mű-Terem Galéria, Budapest, 2005. szeptember 10. – október 9., 127.
| Gróf Batthyány Gyula. Képek egy eltűnt világból. Kieselbach Galéria, Budapest – Römer Flóris Művészeti és Történelmi Múzeum, Győr, 2015. március-augusztus, 134.
| Best of Mű-terem. Virág Judit Galéria, Budapest, 2007. április, katalógus: 181.
| Párizs-Budapest 1890-1960 – Képzőművészeti kapcsolatok a két város között. Virág Judit Galéria, Budapest, 2017. október 27. – november 26., 321.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED:
| Modern magyar festészet 1919-1964. Szerk.: Kieselbach Tamás, Budapest, 2004., katalógus: 929.
| Molnos Péter: Gróf Batthyány Gyula. Az elveszett Magyarország festője. Népszabadság Könyvek, Budapest, 2007., 71. kép

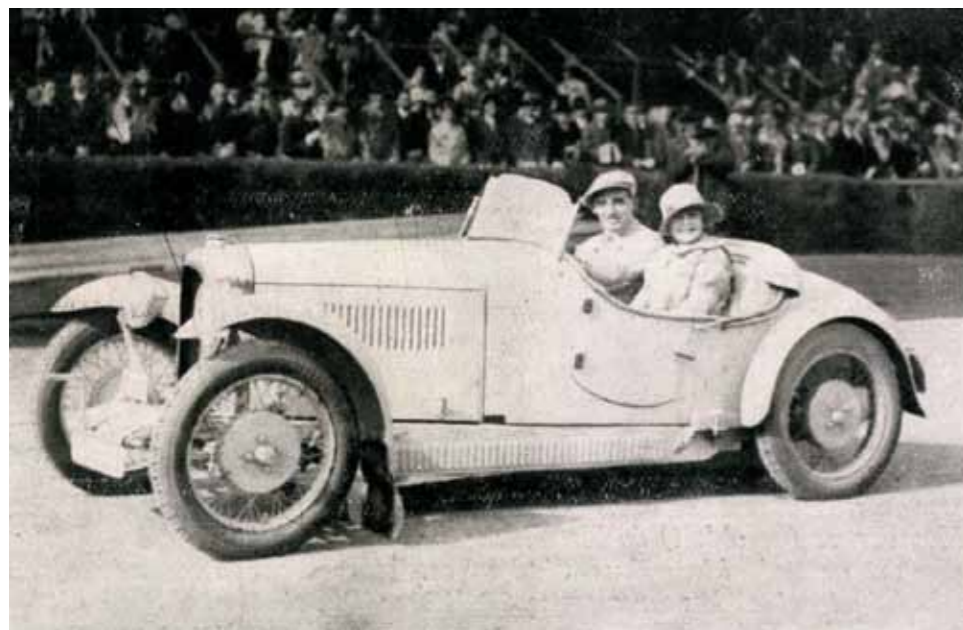
Batthyány

1. Báró Herzog András első díjat nyert Packard-Touringjának volánja mellett
Közl: Automobil — Motorsport, 1928. október 31., 21.

2. A Batthyány Gyula által is megfestett Gróf Tascher Benjáminné az 1934-es Concours d' Elegance legszebb amerikai kocsi díját nyert Marnonja előtt
Közl: Színházi Élet, 1934. 20. 84.

4. Stéger Tibor ezüstszalaggal kitüntetett 1929-es új típusú csukott Buick-ja A kocsi előtt a tulajdonos és Bársony Bözsi, a Király-Színház művésznője
Közl: Automobil — Motorsport, 1928. október 31., 18.

5. Gróf Ambróczy György és utasa, Muráti Lili az 1934-es Concours d' Elegance-on
Közl: Színházi Élet, 1934. 20. 85.

CONCOURS D'ELEGANCE

1900. november 30-án a budapesti Royal szállodában 45 tag képviseletében megalakult a Magyar Automobil Club. A testület Szapáry Pál grófot választotta elnöknek, melynek legfőbb célja az autózás népszerűsítése volt. Magyarországon ekkor alig több mint félszáz regisztrált gépkocsi volt forgalomban, ennek érdekében a társaság versenyek és kiállítások szervezésével igyekezett az elegáns közönséghez közelebb hozni az autózást. Bár a század elején már rendeztek autós virágkarneválokat, a francia mintát követő impozáns seregszemlékre – ahol a „legszebb öltözötű járművek és azok utasai együtt jelentek meg” – 1928-ig várni kellett itthon. Az I. Magyar Concours d'Elegance 1928. október

7-én nyílt meg a Margitszigeten. Az esemény népszerűségét jelzi, hogy 1932 és 1933 kivételével, évente megrendezésre került 1936-ig. Nem pusztán az autókról szóltak ezek a bemutatók, hanem a szépség és a kellem igazi ünnepei voltak: „Budapest közönsége hetek óta készülődött az autók tavaszi divatrevüjére, a Concours d'Elegance-ra. Az elegancia-verseny azonban csak hivatalosan vonatkozott az autókra, a publikum talán még kíváncsiabb volt azokra, akik az autószepevényen résztvevő kocsikat felvezették a zsűri elé. Mert hiszen tudnivaló, hogy a legszebb kocsi harmóniáját is fokozni lehet vezetőjének és utasainak stílusos megjelenésével. És tényleg úgy volt: a legszebb pesti autókban a

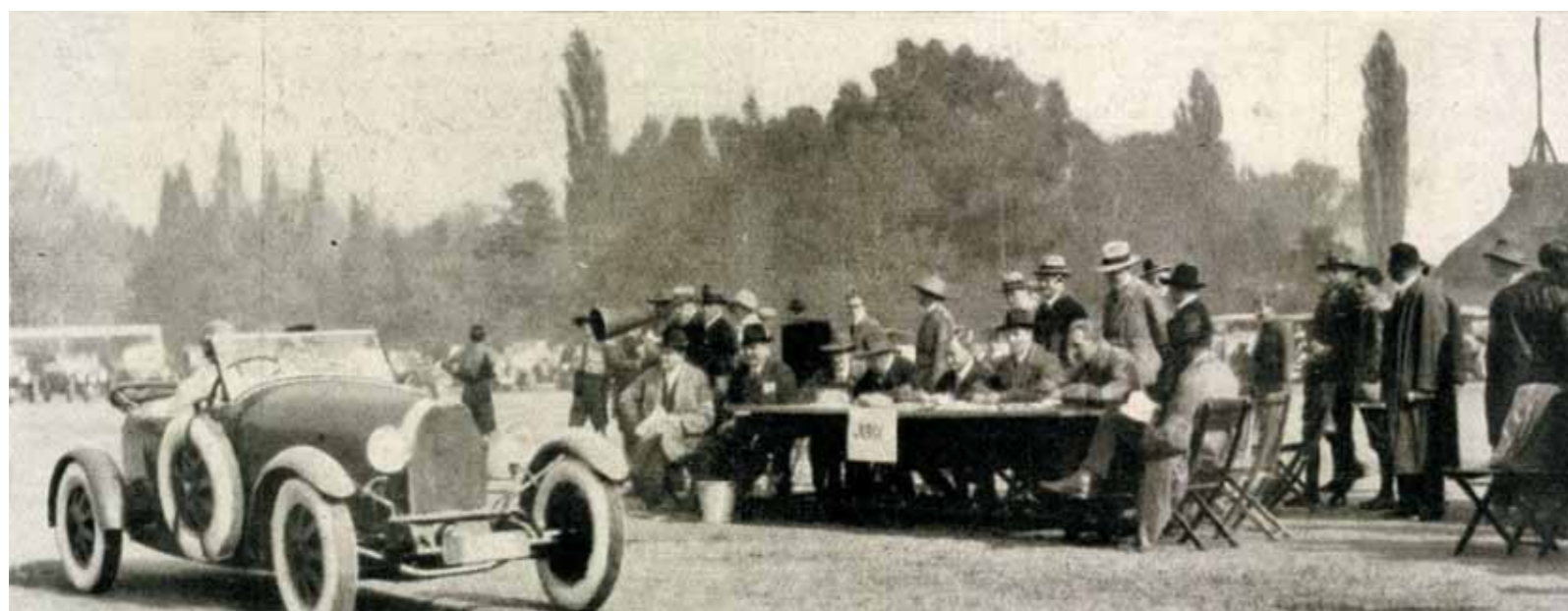
legszebb pesti asszonyok és lányok ültek” – írja az 1934-es beszámolójában a *Színházi Élet*.¹

Az autómobil ebben az időben az elegancia attribútuma, szimbóluma volt, így nem véletlen, hogy mind az Concours d' Elegance résztvevői, mind pedig annak zsűrijében hemzsegték a magyar arisztokraták. Az autó és az arisztokrácia presztízse kéz a kézben járt ezeken a rendezvényeken. Ha tovább olvassuk a *Színházi Élet* beszámolóját, azt is megérthetjük, hogy az elit társadalmi tekintélye már nem pusztán a származás privilégiumából fakadt. A 20. században a szórakoztatóipar, a színház és a mulatók világának népszerűsége

elősegítette az arisztokrácia tekintélyének életben tartását. A mozi és a színház körüli ragyogás elengedhetetlen részévé vált a reprezentációs kelléktárnak: „Már reggel 10 órakor megkezdtek a felvonulást a társaság és a színpad sztárjai. A legnagyobb közönségsikere itt a zöld mezőn Magda Schneidernek volt, aki Wolf Albach Retty társaságában egyszerű, angol szürke flanelkosztümben, kis panamakalapban vezetett egy gyönyörű nyolchengeres Olds-mobil-kocsit. Olyan nagy tapsot kapott, hogy ki kellett szállnia a kocsiból, meghajolni a közönsége előtt. De sikerben nem maradt mögötte Muráti Lili sem, aki elegáns impriméruhában, kékróka kepejében Ambrózy György gróf mellett ült egy nagy Buick-kocsiban. Balla Lici Pointner

filmszínésszel ült együtt egy gyönyörű Pontiac-kocsiban. Honthy Hanna hatalmas Graef- Stíft-kocsival vonult el a zsűri előtt. Gombaszögi Ellának a Buick volánja mellett is, olyan sikere volt, akár a színpadon.”² Ez az ellentmondás átszövi Batthyány Gyula teljes életművét is. A társadalmi privilégiumok fokozatos megszűnése, a kor arisztokráciájának külsőséggé váló létformája alapélménye művészetének. „A társadalmi elit pompázatos rendezvényei, előkelő alakjai – vissza-visszatérő motívumként – ironikus hangvételű festmények sorával hálózták be Batthyány munkásságát: a groteszk szemléletű művek a kiüresedett életforma maró gúnnyal megfogalmazott korpéi” – írja a

festőről Pleszniv Edit.³ Batthyány motívumvilága, mely az arisztokratikus barokk és manierista formatarkaságból, valamint a szecesszió és az art-deco polgári tömegkultúrájának elegyéből állt, híven tükrözi a nemesség társadalmi szerepének ellentmondásosságát, amellyel kénytelen-kelletlen de minden felső-rendbelinek szembe kellett néznie akkoriban. Talán nem véletlen hogy Réti István épp ennek a létformának az árnyoldalát veszi észre, amikor Batthyány festészetéről ír: „árnyékolt szemű démonok, csontos orcáikkal, vonagló sovány tagjaikkal, amelyekről talán a szenvedély fosztotta le a húst, néznek reánk itt a keretekbe zsúfoltan, jelmezeik tarkaságából”.⁴

3. A gróf Salm Hermanné által vezetett, báró Wolfner András tulajdonát képező kompresszoros Grand-Sport Bugatti a zsűri előtt
Közl: Automobil — Motorsport, 1928. október 31., 18.

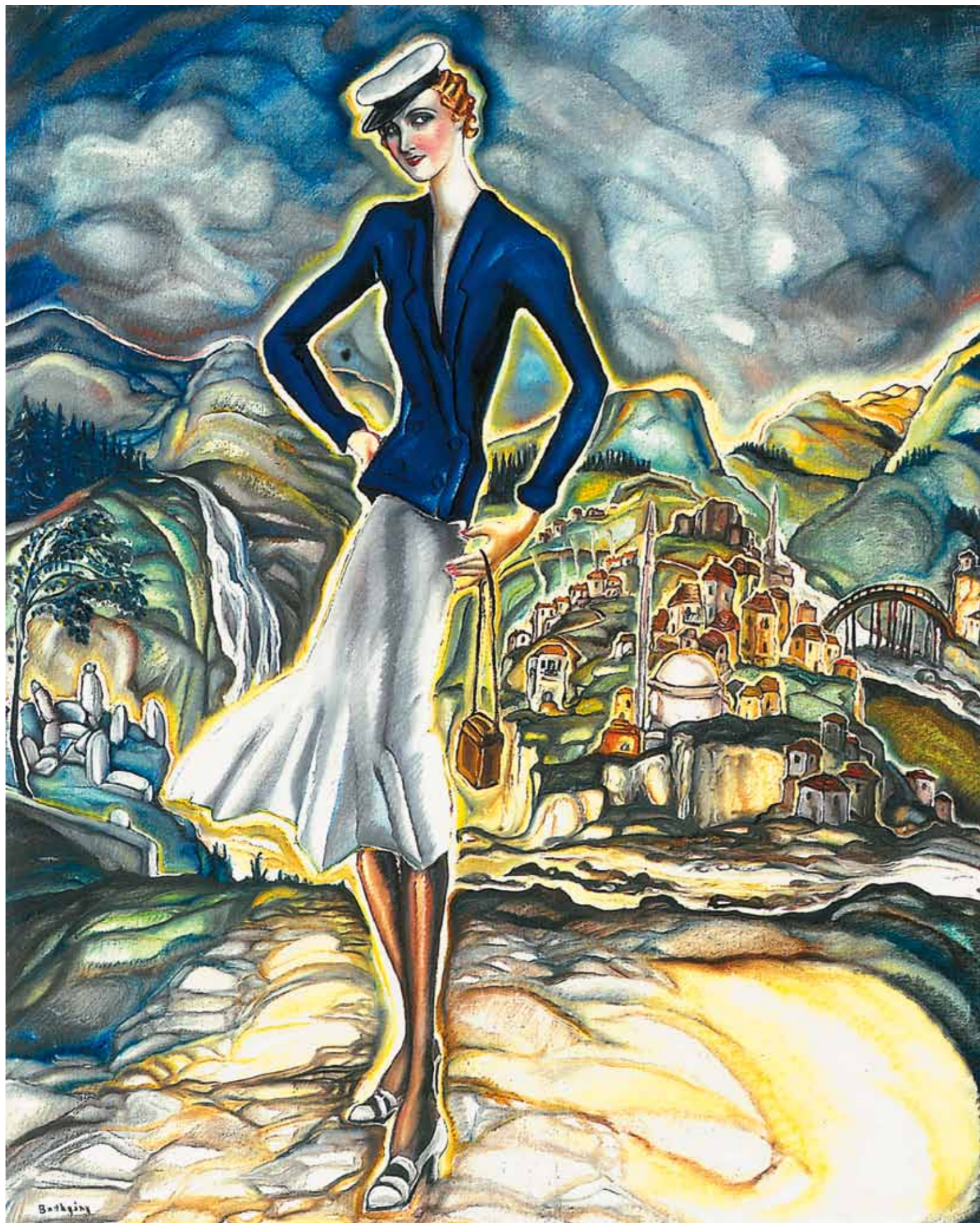

6. Az 1934-es Concours d'Elegance zsűrije. Balról jobbra: ifj. Horthy István, báró Hatvany Lili, Brunswick György, Törzs Tibor és Weiler István.
Közl: Színházi Élet, 1934. 20. 81.

7. Batthyány Gyula: Gróf Tascher Benjáminné keleti tájban, 1930-as évek közepe magántulajdon

8. A Vogue magazin 1925. januári számának címlapja Sonia Delaunay illusztrációjával

9. Tamara de Lempicka: Önarckép zöld Bugattiban, 1929 magántulajdon

10. Batthyány Gyula: Nő bundában, 1931 magántulajdon

AZ ÉLET SZÍNPADA

Mintha egy színházi előadásról beszélné Réti, ahol senki sem az, aminek látszik. Ez a teatralitás valóban jellemző Batthyány festészetére. Nem állt tőle távol ez a különös szerepjáték, s talán ez motiválta őt abban is, hogy több ízben színpad- és jelmeztervezőként próbálja ki magát. Az 1920-as évektől a Nemzeti Színház munkatársaként dolgozott, majd 1930-ban a berlini Lessing Theaternek készített díszletterveket. Közreműködött a neves berlini társulat, Jean Giraudoux, *Amphytrion 38* című művének színpadra állításában, mely ugyancsak a szerepek megkettőződésének komikumát állítja a középpontba. Ez utóbbi színpadi mű kapcsán szerzett ismeretségének köszönhetette Batthyány, hogy 1931-ben önálló kiállítást rendezhetett a berlini Gurlitt Galériában. Sőt, ha hihetünk a *Magyar Hírlap* korabeli beszámolójának az sem kizárható, hogy az *Autóban* című festménye épp berlini inspirációk nyomán született: „Ebből az anyagból csak keveset ismerünk pesti kiállításairól.”⁵ S valóban, ezt a képét hazai kiállításainak katalógu-

sában nem találjuk meg, viszont Berlinben biztosan szerepelt. A „vernisszázs” egyébként igazi társasági rendezvénynek és látványosságnak számított: „A kiváló magyar festőművész kiállításának megnyitása a berlini társadalmi életnek kivételes eseménye volt, amelyen a magyar követség urain kívül sok külföldi diplomata, a német arisztokrácia számos reprezentánsa és a művészi élet kitűnőségei jelentek meg.” A tárlat pedig jelentős sikert hozott, mivel szokatlanul pozitív kritikákat kapott még a külföldi művészekről általában idegenkedő berlini sajtótól is.⁶

A harmincas években Berlin a színház és a filmvilág fővárosának számított. Az *Autóban* című kép témája ennek az időszaknak és világnak a csillogását idézi. A különös beállítás mintha egy tolatkodó paparazzo felvételét követné. A piros szőnyegen végiggördülő, majd autóba huppanó hírességekre a vakuvillanás hideg tapintatlanságával tör rá a festő. A diva láthatólag állja a tekintetet, de a mellette ülő férfi már magát biztonságba tudva, az autó hátsó ülésébe süpped.

Az egymástól elforduló pár, az eltérő gesztusok, a fátyol borított arc és a maszkok a társasági és a magánélethez közt, külső szemlélőként sokszor érzékelhetetlen, áthatolhatatlan falakra utalnak. Ezt az alaphangulatot a képi elemek – a rideg törésű, geometrikus alakzatok, az expresszionista fénypázmák –, valamint a nagyvárosi, motorizált világ ábrázolása és az éjszakai fények hideg kékes árnyalatai csak tovább erősítik. A bizarr hangvétel, a kubisztikus elemek, a megnyújtott formák pedig tovább fokozzák a téma abszurd, groteszk voltát.

A meglesett pillanat a társasági festészet szalonképeinek kedvelt témái közé tartozott. A pajzán jelenetek a közönség sekélyes voyeurizmusát elégítették ki. „Batthyány azonban nem a szokványos képi klisékkel, hanem a kor csillogó világához leginkább adekvát lesifotós beállítás ironikus hangvételével közelített a témához: szokatlan beállításával kikerülte a konformizmus csapdait, és egyéni, extrém ízzel fűszerezett, jellemzően 20. századi zsánerképet teremtett.”

KASZÁS GÁBOR

1 Sz.n.: A legszebb pesti hölgyek a legszebb pesti autókban. Színházi Élet, 1934., 83.
 2 U.o. 82-83.
 3 A magyar festészet rejtőzködő csodái. Válogatás magyar magángyűjteményekből II. Mű-Terem Galéria, Budapest, 2005. szeptember 10. – október 9., 126.
 4 Idézi: Aknai Katalin: Batthyány Gyula: Társaság (Löverseny) 1926. In.: A magyar festészet rejtőzködő csodái. Válogatás magyar magángyűjteményekből II. Mű-Terem Galéria, Budapest, 2005. szeptember 10. – október 9., 128.
 5 Polyák Erzsébet Mária: Berlini kiállítások. Magyar Hírlap, 1931. március 8. 13.
 6 R.L.: Gróf Batthyány Gyula berlini képkiallítása. Pesti Napló, 1931. március 13., 16.